

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
  - hehtaariperusteinen varausmaksu
  - varausajan lyhentäminen
  - varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
  - varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Rautalammin kunnan alueelle on erittäin laajoja varausalueita, joissa ei ole huomiota mitenkään mahdollisia esteitä malminetsinnälle. Lopputuloksena on ollut kehittämistoimien halvaantuminen ko. alueilla ja suuri huoli ja rasite kiinteistön omistajille. Kiinteistöjen arvoon varauksilla on voinut olla negatiivinen vaikutus, kauppa on voinut käydä esim. kesämökkien osalta heikommin ja kauppahinnat voivat jäädä mataliksi kaivosuhan takia.

Rautalammin kunta näkee tärkeänä, että varauspäätöksiä tehdään harkiten, kuntia kuulleen ja alueet tarkkaan rajaten. Varausajan lyhentäminen 12 kk on tervetullut uudistus, ja toivomme, että jatkoaikoja ei myönnetä kevein perustein. Malminetsintäyhtiöillä pitää olla motivaatio tehdä selvitykset tehokkaasti, ilman että puoli kuntaa pidetään epätietoisuudessa, mitä ko. alueille mahdollisesti tulee tapahtumaan.

Hehtaariperusteinen varausmaksu on hyvä avaus, mutta sen ohjausvaikutus on pieni, kannusteen tulisi olla selvästi suurempi. Varaajien tulee hyvissä ajoin ilmoittaa kuntaa aikeistaan mm. varauksen / malminetsinnän osalta.

Tärkeille pohjavesialueille ei tule myöntää malminetsintälupia. Kansallispuisto- ja luonnosuoelualueille ei tule myöntää malminetsintälupia eikä myöskään em. alueiden läheisyyteen.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Periaatteessa lakien soveltamisalojen rajat ovat selvät, mutta huolta aiheuttaa lainsäädännön ja lupien välinen työnjako. Ympäristölainsäädäntöä tulee kehittää pikaisesti siihen suuntaan, että jo luvan harkintavaiheessa todellinen intressivertailu pystytään tekemään niin, että kaivostoiminta ei polje kunnan elivoiman kehittämistä ja muita elinkeinoja. Lisäksi ympäristönsuojelun kaivososaamista tulee vahvistaa ja lisätä valvontaresursseja merkittävästi.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

Malminetsintä ja uhka malminetsinnästä on aiheuttanut Rautalammillä huolta mm. olemassa olevissa luontomatkailuyrityksissä. Niiden kehittäminen on pysähtynyt. Yksittäisiä yrityksiä on jäänyt lähtökuoppiin, koska riski kaivostoiminnalle on nähty liian suurena. Rautalammin kunnanvaltuusto on linjannut, että kaivostoiminta ei ole linjassa Rautalammiin kunnan elinkeinojen kehittämisen (mm. matkailu), luontoarvojen ja kulttuurihistoriallisten arvojen takia. Lupaehdoilla ei voida näitä asioita ohittaa tai korjata.

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Kuntatason kaavan merkitys on ihan ratkaisevan tärkeä. Kaavoituksen avulla pystytään huomioimaan kunnan ja kuntalaisten tavoitteet kunnan kehittämiseksi. Kaavojen painoarvon tulee olla aito, lupaviranomainen ei saa sitä ohittaa "tärkeällä yleisellä edulla" tms. syillä.

Rautalammin kunnan mielestä isoissa, useaan kuntaan vaikuttavissa hankkeissa myös maakuntakaava voisi tulla kyseeseen, jos kaivoksen sijaintikunnan päätösvalta varmistettaisiin veto-oikeudella.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Ehdotuksessa vakuussäätely on menossa parempaan suuntaan. Kysymys, joka askarruttaa, on se, että pystytäänkö tällä järjestelmällä varmuudella takaamaan "lääkkeet", jos vuosien, vuosikymmenten päässä ilmenee haitallisia vaikutuksia ympäristöön, ihmisten terveyteen tms.?

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan

- o **ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden**

Arvioimme mukaan haitat vähenee, mutta emme pysty täsmällisesti arvioimaan vaikutuksia saamelaisten oikeuksiin ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuria ja perinteisiä elinkeinoja.

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Rautalammin kunnan kannanotto kunnan päätösvallan lisäämiseksi kaivostoiminnan sijoittamisessa kuntaan

Rautalammin kunta on kansallispuisto pitäjä, jonka pitkä ja rikas kulttuurihistoria ja luonnon kauneus tunnetaan myös valtakunnallisesti. Turvallinen, terveellinen ja puhdas elinympäristö on tavoite, jota kehitetään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti.

Rautalammin kunnan alueella sijaitsee Etelä-Konneveden kansallispuisto, kirkaista vesistään kuuluisa Rautalammin reitti ja lukuisia pienempiä, arvokkaita luontokohteita. Vesistöjen tila on hyvä, lukuun ottamatta Rautalampi-järveä, jonka tilaa ulkoinen kuormitus on heikentänyt vedenlaatu. Kunta on ottanut aktiivisen roolin ympäristön hoidossa. Valtuuston tahdon mukaisesti Rautalammin keskeistä luontoarvoa eli vesistöjä on ryhdytty kunnostamaan yhteistyössä Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa. Rautalampi-järvi on kohteista ensimmäinen, ja sen kunnostamistoimissa päästään konkretiaan, heti kun vesilain mukainen lupa saadaan.

Rautalammin ja Konneveden luontomatkailun Master Plan-suunnittelutyön tavoitteena oli luoda pitkän aikavälin kehittämissuunnitelma ja visio, joka antaa uusia mahdollisuuksia kuntien kehittämiseksi, matkailu- ja palveluyrittämiselle sekä matkailutulojen kasvuun ja uusien työpaikkojen syntyyn alueelle. Etelä-Konnevesi on yksi kauneimmista Väli-Suomen suurjärvistä, jonka vesi on erittäin kirkasta ja näkösyvyys suuri. Kallioiset rannat ovat jääneet paikoin rakentamatta ja yhdessä jyrkkärinteisten mäkien kanssa ne tuovat järvelle ainutlaatuisen erämaisen tunnelman.

Kansallispuistoa ympäröivä eteläinen Konnevesi on säännöstelemättömän Rautalammin reitin kirkasvetinen keskusjärvi. Sen viileät vedet ovat laadultaan erinomaiset ja luonnontilaisen järvitaimenen tärkeimpiä elinalueita Etelä-Suomessa. Järven tunnettu syvin kohta syöksyy 57 metrin syvyyteen. Etelä-Konneveden alueen kallioperä on ikivanhaa, ja aikojen saatossa erilaiset murtumat, vajoamat ja siirrokset ovat luoneet järvelle ominaisen repaleisen rantaviivan niemineen ja pitkine lahtineen. Järveä täplittävät sadat saaret ja luodot. Vanhat kivikautiset asuinpaikat, varhaismetallikautiset hautarauniot, Toussunlinnan kalliomaalaukset ja Lantsun karsikko kertovat alueen erityislaatuisuudesta.

Rautalammin kunta on vuodesta 2012 alkaen panostanut merkittävästi luontomatkailun kehittämiseen. Investointi- ja kehittämishankkeiden kautta on luontomatkailun osaamista, infraa, tuotteita ym. kehitetty määrätietoisesti. Luontomatkailuun liittyvä potentiaali on merkittävä.

Malmin etsintä ja mahdollinen kaivostoiminta on selkeässä ristiriidassa kunnan tavoitteiden kanssa. Pelkkä tieto siitä, että kaivosyhtiö/yhtiöt ovat alueella aktiivisia hidastavat tai jopa estävät yrittäjien investointeja ja ovat omiaan karkottamaan uusia, potentiaalisia luontomatkailutoimijoita alueelta. Rautalammin kunnan näkemys on, että mahdollisten kaivohankkeiden ympäristö- ja taloudelliset vaikutukset alueelle ovat negatiiviset. Kaivoshankkeiden sovittaminen matkailun, ympärivuotisen- ja kesäasutuksen ja muiden maankäyttötarpeiden kanssa on hankalaa, käytännössä mahdotonta.

Puhtaiden vesien ja elinvoimaisen Rautalammin puolesta-kuntalaisaloitteen allekirjoitti 522 henkilöä. Aloite osoittaa selvästi sen, että malminetsinnällä ja kaivostoiminnalla ei ole sosiaalista hyväksyntää.

Rautalammin kunnan mielestä kunnilla, alueen asukkailla ja maanomistajilla tulee antaa suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa kaivoshankkeisiin prosessin eri vaiheissa. Lainsäädäntöä tulee muuttaa siten, että kunnan päätösvaltaa kaivostoiminnan sijoittamisessa kuntaan aidosti lisätään. Rautalammin kunta ei pidä kohtuullisena sitä, että pienen kunnan asukkaiden tahto sivutetaan raaka-ainehuollon tms. syyn takia. Kaivostoiminnan sijoittaminen tulee olla mahdollista vain maakäytön suunnittelun eli kaavoituksen kautta ja silloin, kun se on kunnan ja kuntalaisten tahdon mukaista.

Koivula-Laukka Merja
rautalammin kunta